

УДК 342.51

Ю. В. СОБКО,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

СУБ'ЄКТИ ВНУТРІВІДОМЧОЇ КООРДИНАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

З метою удосконалення суб'єктного складу внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ запропоновано практично значущі критерії класифікації її суб'єктів, охарактеризовано їх повноваження.

Проблематика координації правоохоронної діяльності завжди перебувала у полі зору науковців, свідченням чого є наукові праці О. М. Бандурки, В. Т. Білоуса, І. П. Голосніченка, Л. М. Давиденка, О. М. Ключова, К. В. Константинова, О. М. Музичука, Ю. С. Назар, С. М. Стороженка, В. А. Сягровець, О. І. Остапенка, О. М. Литвинова, Л. О. Фещенко тощо. Натомість система суб'єктів внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності ОВС та їх повноваження у наукових працях зазначених та інших авторів визначені фрагментарно без комплексного підходу, що обумовлює актуальність обраного напрямку наукового пошуку.

Метою даної статті є удосконалення суб'єктного складу внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності ОВС. Для досягнення поставленої мети планується: запропонувати практично значущі критерії класифікації суб'єктів внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності ОВС; охарактеризувати їх повноваження.

Центральним елементом адміністративно-правового механізму внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності ОВС є суб'єкти, яких іще прийнято називати учасниками спільної діяльності. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови суб'єкт визначається як «істота, здатна до пізнання навколишнього світу, об'єктивної дійсності і до цілеспрямованої діяльності; особа, група осіб організація, яким належить активна роль у певному процесі; особа чи організація як носій певних прав та обов'язків, певних фізичних та психічних якостей» [1, с. 1408]. Кожна із вищенаведених ознак (особливостей) суб'єкта характерна і для суб'єктів внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ (далі – ОВС), оскільки такими є: по-перше, фізичні та юридичні особи, а також колективні суб'єкти, які не мають статусу юридичної особи, що здатні до цілеспрямованої діяльності в межах визначеної для них компетенції; по-друге, індивідуальні

чи колективні суб'єкти, яким належить активна роль у взаємодії; по-третє, органи (окремі особи) як носії певних прав та обов'язків, тобто повноважень.

Для об'єктивного аналізу суб'єктів внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності ОВС доцільною буде їх класифікація. Причому, за таким критерієм, як правовий статус, їх можна об'єднати у три групи: фізичні особи; юридичні особи; колективні суб'єкти, які не мають статусу юридичної особи; за кількістю: індивідуальні та колективні суб'єкти; за характером повноважень: ті, що мають владно-розпорядчі (імперативні) повноваження, тобто координатори; ті, які зобов'язані виконувати управлінські рішення координатора (учасники спільної діяльності).

На нашу думку, останній із критеріїв класифікації суб'єктів внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності ОВС є більш важливим, тобто має більше практичне значення, оскільки під час координації, на відміну від взаємодії, провідна роль належить координаторам, повноваження яких пропонуємо охарактеризувати більш детально. Натомість спочатку необхідно визначити переліком таких суб'єктів, яких пропонуємо об'єднати у дві групи: індивідуальні та колективні. Зокрема *індивідуальними суб'єктами* внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності ОВС є керівники та начальники усіх рівнів, а також старші оперативно-розшукових, пошукових та багатьох інших груп, які створюються для вирішення конкретних завдань (приміром, розкриття резонансного злочину). Такими є Міністр внутрішніх справ, перший заступник Міністра внутрішніх справ України; заступники Міністра внутрішніх справ України; заступник Міністра внутрішніх справ України, начальник Головного штабу; заступник Міністра внутрішніх справ України, начальник кримінальної міліції; заступник Міністра внутрішніх справ України, начальник Головного слідчого управління; начальники ГУМВС, УМВС, начальники міськрайлінорганів

внутрішніх справ. Одні з них (Міністр, перший заступник Міністра внутрішніх справ України; заступники Міністра внутрішніх справ України; заступник Міністра внутрішніх справ України, начальник Головного штабу, начальники ГУМВС, УМВС, начальники міськрайлінорганів внутрішніх справ) вправі координувати будь-який із об'єктів правоохоронної діяльності ОВС, інші – деякі з таких об'єктів (начальник кримінальної міліції, начальник Головного слідчого управління тощо).

Так, найбільшою кількістю координаційних повноважень наділений Міністр внутрішніх справ, який видає накази та розпорядження, затверджує положення та статuti про територіальні органи МВС і органи МВС на транспорті, підприємства, установи і організації, що належать до сфери управління МВС; визначає пріоритети та стратегічні напрями роботи МВС, затверджує програми та плани його роботи і звіт про їх виконання; приймає рішення щодо розподілу бюджетних коштів.

Для реалізації координаційних повноважень Міністр внутрішніх справ наділений цілою низкою установчих повноважень, а саме: утворює, реорганізовує та ліквідує структурні підрозділи органів внутрішніх справ; признає в установленому порядку на посади і звільняє з посад начальників головних управлінь, управлінь МВС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Київ та Севастополь (за погодженням з Першим віце-прем'єр-міністром України), їх перших заступників і заступників, начальників управлінь і відділів МВС на транспорті, їх перших заступників і заступників, керівників структурних підрозділів МВС, ректорів та проректорів вищих навчальних закладів МВС, начальників міських, районних, лінійних управлінь (відділів) внутрішніх справ; вносить в установленому порядку за погодженням з Прем'єр-міністром України Президентові України подання про призначення на посади та звільнення з посад вищого командування внутрішніх військ МВС; вносить в установленому порядку за погодженням з Першим віце-прем'єр-міністром України Президентові України подання про присвоєння спеціальних звань вищого начальницького складу органів внутрішніх справ, вищих військових звань військово-службовцям внутрішніх військ та про відзначення державними нагородами працівників органів внутрішніх справ і військовослужбовців внутрішніх військ.

Особливість координаційних повноважень заступників Міністра внутрішніх справ полягає у тому, що вони координують лише певні напрями правоохоронної діяльності ОВС. Прими-

ром, начальник кримінальної міліції координує: розроблення та внесення пропозицій до державної програми боротьби зі злочинністю; встановлення і викриття осіб, які готують або вчинили тяжкі злочини, а також злочини, не віднесені законодавством до цієї категорії, але вчинені із застосуванням вогнепальної чи холодної зброї або групою осіб; розшук злочинців і осіб, які пропали безвісти тощо; запобігання правопорушенням; боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів; запобігання та викриття економічних злочинів, зокрема в кредитно-фінансовій і банківській системах, у сфері приватизації та зовнішньоекономічній сфері, торгівлі, паливно-енергетичному комплексі тощо.

Начальники ГУМВС, УМВС, а також начальники міськрайлінорганів наділені низкою координаційних повноважень, які є подібними за змістом, однак різняться адміністративною територією їх реалізації. Загалом вони здійснюють загальне керівництво діяльністю підпорядкованого їм територіального органу внутрішніх справ і несуть персональну відповідальність за успішне вирішення покладених на нього завдань.

Зазначені керівники координують: збирання та аналіз інформації про оперативну обстановку; реєстрацію та облік учинених злочинів, а також результати оперативно-службової діяльності; роботу щодо розкриття особливо тяжких злочинів та розшук небезпечних озброєних злочинців; матеріально-ресурсне забезпечення органів, підрозділів та установ внутрішніх справ (забезпечують планування і фінансування, ефективне використання коштів та матеріальних засобів, які виділяються на утримання органів внутрішніх справ, додержання режиму економії; затверджують кошториси на капітальний ремонт і технічні (технологічні) проекти на будівництво підприємств, будинків та споруд тощо); роботу з кадрами (призначають на посади і звільняють з них працівників органів, підрозділів та установ внутрішніх справ відповідно до встановленої номенклатури посад; присвоюють чергові спеціальні звання); адміністративно-розпорядчу діяльність (дисциплінарна практика, розроблення та прийняття правових актів тощо).

Вищенаведені повноваження начальників ГУМВС, УМВС, а також начальників міськрайлінорганів доцільно об'єднати у такі групи: основні, які спрямовані на виконання головних завдань органів внутрішніх справ (охорона громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, протидія злочинності та іншим видам правопорушень); адміністративні (дисциплінарна практика, розроблення та прийняття правових актів, прийняття та звільнення з роботи, присвоєння спеціальних звань, визначення

організаційно-штатної структури тощо); ресурсні (фінансове, матеріально-технічне та інші види забезпечення ОВС).

До індивідуальних суб'єктів внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності ОВС ми відносимо керівників (начальників) структурних підрозділів органів внутрішніх справ, які виконують: 1) забезпечувальні функції оскільки очолюють підрозділи документального забезпечення та режиму, кадрового забезпечення, інформаційних технологій, зв'язків з громадськістю, ресурсного забезпечення, фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку, контрольно-ревізійних, капітального будівництва, медичного забезпечення, з професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ, практичної психології; 2) основні (правоохоронні) функції, оскільки очолюють підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю, боротьби з економічною злочинністю, карного розшуку, Інтерполу, боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, у справах дітей, боротьби з незаконним обігом наркотиків, слідства, дізнання, експертно-криміналістичні підрозділи, служби охорони, Державної автомобільної інспекції, у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб, підрозділи особливого призначення «Беркут», судової міліції «Грифон», конвойної служби міліції, патрульної служби, приймальники-розподільники для неповнолітніх).

До індивідуальних суб'єктів внутрівідомчої координації правоохоронної діяльності ОВС ми також відносимо керівників слідчо-оперативних, пошукових та інших груп (наприклад ті, які створюються для розслідування резонансного злочину), діяльність яких має тимчасовий характер, у зв'язку з чим вони припиняють діяльність після вирішення відповідних завдань. Приміром, керівник слідчо-оперативної групи (далі – СОГ), яким відповідно до п. 2.6 Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загально-кримінальної спрямованості є заступник начальника – начальника кримінальної міліції ГУМВС, УМВС, УМВСТ, міськрайліноргану координує: висунення версій у справі та планування оперативно-розшукових заходів щодо їх відпрацювання; розрахунок та розставлення сил і засобів, створення груп для відпрацювання версій; проведення оперативно-розшукових заходів щодо розкриття злочину; вивчення зібраних у ході проведення оперативно-розшукових заходів матеріалів, їх оцінювання; оперативне супроводження розслідування кримінальних справ [2].

Слідчий як безпосередній керівник та координатор діяльністю СОГ: здійснює узгоджене планування слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, спрямованих на дослідження обставин у кримінальних справах і встановлення осіб, що вчинили злочини; вивчає матеріали, зібрані членами СОГ, організовує проведення з їх використанням узгоджених слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; надає органам дізнання, іншим членам СОГ доручення і вказівки щодо проведення розшукових і слідчих дій, сприяє у провадженні окремих слідчих дій; готує матеріали на заслуховування при керівництві ГУМВС, УМВС, УМВСТ, що стосуються результатів розслідування в кримінальній справі, та виконання плану слідчих дій [2; 3].

Крім індивідуальних суб'єктів, яких ми охарактеризували вище, внутрівідомчу координацію правоохоронної діяльності ОВС здійснюють і *колективні*, серед яких: колеги МВС (ГУМВС, УМВС), наукові ради МВС (ГУМВС, УМВС), громадські та координаційні ради, штаби та чергові частини. Так, для погодженого вирішення найважливіших питань, що належать до компетенції МВС (ГУМВС, УМВС), а також для визначення основних напрямів їх діяльності утворюються колеги.

Громадські ради є консультативно-дорадчими органами, які надають консультативно-методичну допомогу в реалізації завдань Міністерства (ГУМВС, УМВС). Приміром Громадська рада при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини координує: здійснення громадського контролю за дотриманням прав людини та діяльністю органів внутрішніх справ; розроблення, обговорення та сприяння впровадженню громадських ініціатив щодо укріплення законності та дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ; здійснення експертизи програм, ініціатив, окремих напрямків діяльності Міністерства стосовно дотримання прав людини, укріплення законності та правопорядку; проведення громадських розслідувань щодо порушень прав людини працівниками органів внутрішніх справ; захист прав працівників органів внутрішніх справ; збирання, підготовки і поширення інформаційних матеріалів, що стосується забезпечення прав людини органами внутрішніх справ; організацію та проведення спеціалізованих семінарів з прав людини для співробітників органів внутрішніх справ та громадських організацій; моніторинг законодавства, судової й адміністративної практики в контексті дотримання прав людини в діяльності органів внутрішніх справ [4].

Значною кількістю координаційних повноважень наділені такі колективні суб'єкти як штаби та чергові частини. Зокрема перші координують: вивчення криміногенної ситуації, визначення, виходячи із стану оперативної обстановки, основних напрямків роботи органів внутрішніх справ; організаційне, аналітичне, правове та інформаційне забезпечення діяльності органів внутрішніх справ; аналіз економічних, політичних, соціальних та інших процесів, що відбуваються на території обслуговування ОВС; методичне забезпечення оборонно-мобілізаційної роботи органів і підрозділів внутрішніх справ, підтримання бойової і мобілізаційної готовності; узагальнення та впровадження в практичну діяльність органів та підрозділів досягнень науки і передового досвіду з питань правоохоронної діяльності, нових позитивних форм і методів роботи.

Чергові частини як колективні суб'єкти внутрішньої координації правоохоронної діяльності ОВС: організують прийом та перевірку заяв чи повідомлень про злочин; доповідають керівництву міськрайліноргану про вчи-

нений злочин, інформують чергову частину ГУМВС, УМВС, УМВСТ та організують терміновий виїзд на місце події СОГ у повному складі; організують невідкладні дії з розкриття злочину, затримання осіб, причетних до його вчинення; підтримують постійний зв'язок з членами груп, залучають до розкриття злочину інші сили і засоби та здійснюють оперативне управління ними; орієнтують про вчинений злочин пости і маршрути, розташовані на території обслуговування, а також суміжні ОВС, а в разі потреби – населення, засоби масової інформації, державні установи, автотранспортні підприємства, медичні заклади тощо [2].

Завершуючи розгляд суб'єктів внутрішньої координації правоохоронної діяльності ОВС вважаємо, що було б доцільним розширити наявні координаційні повноваження як індивідуальних, так і колективних суб'єктів, а не створювати нові, як пропонують деякі науковці [5, с. 35; 6, с. 40; 7, с. 15; 8, с. 67], що дасть змогу уникнути дублювання координаційних функцій та повноважень, а також підміни правоохоронних органів спеціальними координаційними відомствами.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2009. – 1736 с.
2. Про затвердження Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загально-кримінальної спрямованості : наказ МВС від 30 квіт. 2004 р. № 458 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 27. – Ст. 1805.
3. Інструкція з організації діяльності органів досудового слідства в системі МВС України та взаємодії їх з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ України в розкритті та розслідуванні злочинів : наказ МВС України від 31 берез. 2008 р. № 160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=160>.
4. Про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України з питань забезпечення прав людини : наказ МВС України від 27 груд. 2005 р. № 1243 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1243>.
5. Максимкин Б. Координация деятельности справочно- розыскных служб ГУВД г. Москвы / Б. Максимкин // Професионал. – 2005. – № 3. – С. 35–36.
6. Маркелов Т. Л. Проблемы координации в борьбе с правонарушениями / Т. Л. Маркелов // Вопросы борьбы с преступностью. – Вып. 26. – С. 35–48.
7. Ермаков К. К. Взаимодействие и координация в органах внутренних дел : лекция / К. К. Ермаков. – М. : Акад. МВД СССР, 1971. – 24 с.
8. Загорный А. В. Координация деятельности органов внутренних дел с другими государственными органами и общественными организациями в предупреждении правонарушений и укреплении общественного порядка : учеб. пособие / А. В. Загорный. – М. : АВДМ, 1981. – 169 с.

Надійшла до редколегії 15.04.2011

СОБКО Ю. В. СУБ'ЄКТИ ВНУТРИВЕДОМСТВЕННОЇ КООРДИНАЦІЇ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНОВ ВНУТРІШНІХ ДЕЛ

С целью усовершенствования субъектного состава внутриведомственной координации правоохранительной деятельности органов внутренних дел предложены практически значимые критерии классификации ее субъектов, проанализированы их полномочия.

SOBKO Y. THE SUBJECT OF INTERDEPARTMENTAL COORDINATION OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITY OF INTERNAL AFFAIRS AGENCIES

With the purpose of improvement of subject composition of interdepartmental coordination of law enforcement activity of internal affairs agencies the meaningful criterias of classification of its subjects are offered practically, their plenary powers are analyzed.